מסורת הש"ס

א) זבחים מד:, ב) [פסחים כה: ושם נסמן], ג) [לעיל קטו: ושם נסמן], ד) [זבחים לז: תמורה לג:], ה) [מעילה טו: כריתות כג:], ו) [כריתות ד.], ז) [נ"ל חלב וכן איתא בתוס' לעיל לג: שילהי ד"ה אמר אביי ע"ש], ח) יומא נט: [מעילה יא. ע"ש זבחים מו.], ט) [סוכה מט:], י) [קדושין כד. וש"נ], כ) פסחים כו. כריתות ו. מעילה יא: זבחים מו. יומא יב: כד. ס., ל) בס"א ליתא "כו", מ) בס"א הכבש קרינה, נ) [ויקרא ו], ס) [עיין תוס' יומא נט: ד"ה אין לך וכו'], ע) [נ"ל תמורה].

[א]מועלין בו וחייבין עליו משום [ב]פיגול [ג]ונותר וטמא א) [ד]מה שאין כן בדם וחומר בדם שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף בין טמאים ובין טהורים [ה]וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד: **גמ'** מנא הני מילי א) [ו]אמר ר' ינאי דאמר קרא [1]כאשר יורם משור זבח השלמים וכי מה למדנו משור זבח השלמים מעתה [ז]הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש שור זבח השלמים לפר כהן משיח מה פר כהן משיח יש בו מעילה אף שור זבח השלמים יש בו מעילה א"ל ר' חנינא [ח]כעורה זו ששנה רבי [2]כל חלב לה' לרבות [ד]אימורי קדשים קלים למעילה אמר אביי איצטריך דאי כתב רחמנא חלב הוה אמינא חלב אין יותרת ושתי כליות לא כתב רחמנא כאשר יורם ואי כתב רחמנא כאשר יורם הוה אמינא חלב אליה דליתא בשור לא כתב רחמנא כל חלב א"ל [ט]רב מרי לרב זביד אי אליה איקראי חלב תיתסר באכילה א"ל עליך אמר קרא [3]כל חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשור וכשב ועז רב אשי אמר [י][4]חלבו האליה איקראי חלב סתמא לא איקראי אלא מעתה לא ימעלו בה אלא מחוורתא כדרב זביד: משא"כ בדם: [כ]מנה"מ אמר עולא דאמר קרא [5]לכם שלכם יהא דבי רבי ישמעאל תנא [5]לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ורבי יוחנן אמר קרא [5]הוא הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה לאחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה ואימא הוא לאחר כפרה כלפני כפרה מה לפני כפרה יש בו מעילה אף לאחר כפרה יש בו מעילה [ל]אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ולא והרי תרומת הדשן דנעשה מצותו ומועלין בו דכתיב [6]ושמו אצל המזבח משום דהואי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד [מ]וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא לרבנן [נ]דאמרי [7]והניחם שם [ס]מלמד שטעונין גניזה אלא לר' דוסא דאמר שלא ישתמש בהן ליום הכפורים אחר מאי איכא למימר אלא משום דהואי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובים הבאין כאחד וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר תרי

מיעוטי

מתני' מועלין בו. אם קרבן הוא דהא קדשי ה' הן ואינם לכהנים והדם אין מועלין בו כדיליף בגמרא: **וטמא.** אם אכלו בטומאת הגוף חייב שתי חטאות אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף שהיא בכרת: **משא"כ בדם.** מפרש בגמרא: **אלא בבהמה טהורה.** כדכתיב (ויקרא ז) מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו': **גמ' מנה"מ.** דחלב יש בו מעילה ולא מפליג דאפילו חלב קדשים קלים אע"ג דאין בהן מעילה בחייהן דהא ממון בעלים הן יש בו ט) מעילה באימוריהם לאחר שנזרק דמן: **כאשר יורם.** באימורי פר כהן משיח כתיב: **ומה למדנו.** דקאמר ככל מה שמפרישים אימורים משלמים כך יפרשו מזה אף כאן האימורים מפורשים (ויקרא ד) את החלב המכסה [על הקרב] ואת כל החלב ואת שתי הכליות וגו': **מה פר כהן משיח יש מעילה.** באימורים דהא מחיים הוה ביה מעילה דקדשי קדשים הוא: **יש בו מעילה.** בחלבו: **כל חלב לה'.** בקדשים קלים כתיב ולהכי כתיב בהו לה' למימרא דקדשי ה' (שם ה) קרינא ביה לענין מעילה: **יותרת ושתי הכליות לא.** דלאו חלב איקרו: **כאשר יורם.** לימד על כל האימורים שהוקשו לאימורי פר כהן משיח: **אליה דליתא בשור לא.** נמעלו בה כי מייתו כבש לשלמים דאלית הכבש קרינא ביה י) כתב רחמנא כל חלב ואשכחן אליה דאיקרי חלב דכתיב (ויקרא ג) חלבו האליה תמימה: **תיתסר.** כל אלית כבש באכילה: **כל חלב שור וכשב ועז.** לא אסרה תורה אלא הנוהג בכולן ואליה אינה נוהגת לא בשור ולא בעז: **לא ימעלו בה.** דהא מעילה מכל חלב לה' נפקא לן והא אמרת דלאו חלב איקראי: **לכם.** ואני נתתיו לכם וגו' שלכם יהא אלמא לאו קדשי גבוה הוא: **לכפרה נתתיו.** ולא שיהא קרוי שלי למעול בו שאינה עומדת אלא לכפר בשבילכם: **הוא.** משמע בהוייתו יהא לעולם דינו שוה בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה שנתן מתנותיו ונשארו השיריים: **מה לאחר כפרה אין מעילה.** בשיריים כדלקמן דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו שהרי כבר נעשה צורך גבוה ממנו ולאו קדשי ה' קרינא ביה: **תרומת הדשן.** כל בקר תורם מדשן מזבח מלא מחתה ונותנו בצדי המזבח ונבלעת שם במקומה כדכתיב כ) והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו' ושמו אצל המזבח מלמד שטעון שימה וגניזה אלמא אסור בהנאה: **בגדי כהונה.** ארבעה בגדי לבן שכ"ג נכנס בהן לפני ולפנים ביום הכפורים וטעונין גניזה עולמית ואין הדיוט עובד בהן כל השנה ולא [כ"ג] ליום כפורים אחר כדכתיב ופשט את בגדי הבד והניחם שם: **אלא לרבי דוסא דאמר.** כשרין הן לכהן הדיוט כל השנה שכהן הדיוט משמש בהן בארבעה כלים ומה ת"ל והניחם שם מלמד שלא ישתמש הוא ליוה"כ אחר מאי איכא למימר: **עגלה ערופה.** אף על פי שנעשה מצותה אסורה בהנאה דכתיב וערפו [דברים כא] שם שם תהא קבורתה (כריתות דף ו.):

מיעוטי

אמר רבי ינאי דאמר קרא כאשר יורם כו'. בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מט:) מוקמינן לה לדבר הלמד בהיקש דאינו חוזר ומלמד בהיקש דיותרת ושתי הכליות ילפינן בשעיר עבודה זרה מפר העלם דבר של ציבור ופר העלם מפר כהן משיח ולייתר כאשר יורם בפר כהן משיח לאוקומי בפר העלם דבר למהוי כמאן דכתיב בגופיה דלא ליהוי שעיר עבודה זרה למד מן הלמד ורבי ינאי דהכא סבר לה כמאן דיליף בפרק ב"ש (שם דף מא:) יותרת ושתי הכליות בשעירי עבודה זרה מועשה לפר כו' ועוד י"ל דרבי ינאי דהכא אסמכתא בעלמא הוא [דהא] במעילה בפרק קדשי מזבח (דף טו.) א"ר ינאי אין חייבין משום מעילה אלא קדשי בדק הבית בלבד ולא בקדשי מזבח דאית בהו לכהנים ולבעלים ופריך ליה ממשניות טובא ומוקי לה מדרבנן ופריך והא קרא קא נסיב פי' כל חלב לרבות האימורים ומשני אסמכתא בעלמא וה"ה קרא דהכא והא דתנן בפרק אמרו לו (כריתות יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם איכא לאוקומי בעולה ואע"פ דעורה לכהנים אין לחוש כיון דכל הבשר למזבח: **הוא** לפני כפרה כלאחר כפרה. הקשה ר"ת דבמעילה פ' ולד חטאת (דף יב:) אמרינן המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו אלמא יש מעילה בדם ותירץ דהתם מחיים דלא שייכא כפרה אבל לאחר שחיטה אף לפני כפרה אין מועלין וא"ת דהתם תנן (דף יא.) ומייתי לה בפרק כל שעה (פסחים דף כב.) דם בתחלה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו וי"ל דמעילה דהתם מדרבנן היא וא"ת א"כ בריש מעילה (דף ג:) דדחיק לאשכוחי מעילה מדרבנן לייתי מהך משנה וי"ל דהתם אקדשים שמתן בדרוס קאי דכתנקינהו דמי וכי האי גוונא דחיק לאתויי דתקון רבנן (כמה) מעילה אע"ג דבדילי מינייהו ומייתי ראייה מר' יוחנן דאמר קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה וא"ת בסוף תמורה (דף לג:) גבי מקדיש עולה לבדק הבית קאמר אי מדרבנן אימא סיפא ומועלין בה שתי מעילות ואי מדרבנן אמאי ומאי קושיא הא איכא מעילה דרבנן בדם ובקדשים שמתו וי"ל דהתם שיש מעילה דאורייתא משום עולה אין לחכמים לתקן שם מעילה כיון דבלאו הכי בדילי מינייהו ומשני ראוי למעול בו ב' מעילות בבשר מעילה דאורייתא משום עולה ובעור דליכא מעילה דאורייתא לא בדילי מיניה ותקנו רבנן מעילה: **אין** לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו. וא"ת אדרבה לא נמעט לפני כפרה דאין לך דבר שלא נעשה מצותו שלא ימעלו בו ואע"ג דאיכא קדשים קלים היינו משום דלא אקרו קדשי שמים וי"ל דאשכחן טובא דהא דשן אין מועלין בו עד שעת תרומה ועגלה ערופה עד לאחר ירידתה ס): **ולא** והרי תרומת הדשן. וא"ת דתנן במעילה פרק ולד חטאת (דף יא.) דישון מזבח פנימי והמנורה לא נהנים ולא מועלין וקאמר בגמרא בשלמא מזבח החיצון דכתיב ביה ושמו אלא מזבח פנימי מנלן משמע דמושמו דריש דאין מועלין ובשמעתין אדרבה משמע ליה מושמו דמועלין וי"ל דמתניתין דהתם משמע דאין מועלין בדישון הפנימי שהדישון מוציאו מידי מעילה אבל קודם מועלים א"כ מנוה לדשן ועל זה קאמר בשלמא חיצון דכתיב ושמו לכך מנוה לדשן ומ"מ אף לאחר הרמה איכא מעילה כדדרשינן בסוף ע)מעילה (דף לד.) ושמו בנחת שלא יפזר אלא פנימי מנא לן דמנוה לדשן שאתה אומר שהדישון מוציאו מידי מעילה ומשני דאמר קרא והסיר מוראתו והשליך אותה אל מקום הדשן אם לענין מזבח החיצון לא צריך דהא כתיב ושמו אצל המזבח כו' והתם פריך והא איצטריך למזבח החיצון לקבוע לו מקום דכתיב קדמה: **משום** דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה כו'. במעילה בפרק ולד חטאת (דף יא:) מאריך יותר ומסקינן כי הכא:

תרי

עין משפט נר מצוה

קיז א מיי' פ"ג מהל' מעילה הל"ח:

קיח ב מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה ז:

קיט ג מיי' שם הלי"ג:

קכ ד מיי' שם והל' כד ופ"ב מהל' מעילה הלכה יא:

קכא ה מיי' פי"ו מהל' מאכלות אסורות הל"א (ופ"ב הל"ב) סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' א:

קכב ו מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל"ה:

◆

תורה אור השלם

1. כאשר יורם משור זבח השלמים והקטירם הכהן על מזבח העלה: ויקרא ד י
2. והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה לריח ניחח כל חלב ליי: ויקרא ג טז
3. דבר אל בני ישראל לאמר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו: ויקרא ז כג
4. והקריב מזבח השלמים אשה ליי חלבו האליה תמימה לעמת העצה יסירנה ואת החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: ויקרא ג ט
5. כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש יכפר: ויקרא יז יא
6. ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח: ויקרא ו ג
7. ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבאו אל הקדש והניחם שם: ויקרא טז כג

◆

מוסף רש"י

כעורה זו ששנה רבי. בתמיה, וכי אינה מקובלת עליך שאתה חוזר ללמדה ממקום אחר (קדושין ס:) כלומר וכי מכוערת היא בעיניך משנה זו ששנה רבי (לעיל קטו:). **כל חלב לה'.** לרבות אימורי קדשים קלים למעילה. דכתיב כל חלב לה', אלמא לגבוה בשגגה מקדשי ה' קרינא בהו (כריתות כג:). **דבר השוה בשור וכשב ועז.** שנקרא חלב בשלשתן, ואליה לא איקרי חלב אלא בכבש (שם ד.). **מנא הני מילי.** דאין מעילה בדמים (יומא נט:). **שלכם יהא.** כחולין שלכם שאין בהן מעילה (זבחים מו.). **לכפרה נתתיו.** בתורת קדשים ולא למעול בו, לענין מעילה אין בו דין קדשים (שם). **אמר קרא הוא.** דמו בנפשו הוא, בהוייתו יהא (שם) אף: כי הדם הוא בנפש יכפר, הוא בהוייתו יהא לפני כפרה כלאחר כפרה (יומא נט:). **מה לאחר כפרה אין בו מעילה.** דפשיטא לן כיון דנעשית מצותו אין מועלין בו, דכיון דלית ביה תו צורך גבוה לא קרינן ביה קדשי ה' (זבחים מו.). **אין לך דבר כו'.** הלכך על כרחך לא מדרשיה הכי אלא איפכא (שם). **והרי תרומת הדשן.** בכל יום תורם במחתה ותורם את הדשן מלא המחתה ממנה ונותן במזרחו של כבש, כדכתיב ושמו משמע ששם גניזתו ושם נבלע במקומו אלמא אסור בהנאה (שם) וכיון דבהנאה אסור משום קדושתו מעילה נמי אית ביה (יומא נט:). **ובגדי כהונה.** ארבעה בגדים שכ"ג נכנס בהן לפני ולפנים ביוה"כ, שאסור להשתמש בהן עוד, דכתיב ופשט את בגדי הבד וגו' והניחם שם, ודרשינן מלמד שטעונין גניזה (זבחים מו.). **וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד ונגמור כולהו מיניה (קדושין כד.) מדהדר כתביה לאידך ולא ילפת מחבריה ש"מ דוקא קאמר (פסחים מה.) וכיון דלא ילפינן ולא מייתי ראיה מינייהו האי קרא נמי הואיל ואיכא למדרשיה איפכא לא מדרשיה הכי (זבחים שם). **אלא לר' דוסא דאמר כו'.** וקי"ל בגדי כהונה אין בהן מעילה, מפני שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהו זריזין לפושטן מיד (יומא ס.). **ועגלה ערופה.** דכתיב וערפו שם, והאי שם קרא יתירא הוא לומר שם תהא קבורתה (זבחים שם).

◆

שיטה מקובצת

א] מה שאין כן בדם. נ"ב עי' תוס' מנחות דף עד:

◆

רבינו גרשום

מה שאין בדם כו' מעילה כדבעינן למימר בגמרא: ואין בו משום פיגול א) ונותר אלא בבשר והנותר מבשר הזבח פיגול: וכי מה למדנו משור זבח השלמים. כלומר והלא בפר כהן משיח נמי כתיבי ביה אימורין: מה פר כהן משיח יש בו מעילה. כלומר דקדשי קדשים הוא שכולו נשרף ואין בו אכילה אף שור זבח השלמים דקדשים קלים הוא אפי' הכי יש בו מעילה: כתב רחמנא כאשר יורם. כלומר כל מה שיורם: דבר השוה בשור וכשב וזהו חלב ויותרת אבל אליה ליתיה בשור: אלא מעתה אל ימעלו בו כלומר כיון דלאו חשוב חלב ולאו חשוב אימורין אל ימעלו בו בקדשים קלים כשאר בשר שאוכלים הבעלים: אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא. כלומר דבר השוה בשור וכשב ועז אסור באכילה ולא אליה דליתא בשור: אמר קרא לכם. כלומר ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר: אלא לר' דוסא דאמר שלא ישתמש בהן כלומר אבל ראוין הן לכהן הדיוט כל השנה כולה: ואין מועלין

א) נראה דל"ל דנותר אינו אלא בבשר דכתיב והנותר מבשר הזבח וגו' ופיגול לא צריך קרא דפיגול אינו רק בדבר שיש לו מתירין ודם גופיה מתיר הוא ובדמתירין בזבחים דף מו: